

Obrtnijske raznoterosti.

Nekoliko o bucikah. Bucika ali „knoflica“ gre skozi mnogo rok, predno je dodelana. Za 100.000 bucik se potrebujejo nastopni časi:

Zravnanje drata	3 $\frac{1}{2}$ ure
Rezanje	1 $\frac{1}{4}$ „
Izdelovanje špic	26 $\frac{1}{2}$ „
Porezanje po ošpičenji	8 $\frac{1}{2}$ „
Tkanje dratu za glavico	2 $\frac{3}{4}$ „
Rezanje glavice	3 $\frac{1}{2}$ „
Prtrjenje glavice	92 ur
Skupaj	138 ur.

Ako hoče tovarna izdelati teh 100.000 bucik v enem dnevu, mora imeti 14 delavcev in 9 mašin za pritrjenje glavice. Ko so bucike izdelane, so navadno precej umazane. Zato jih še potem vse kuhajo v žvepleni kislini in končno skrbno speró v čisti vodi. Navadno jih potem še pocinijo na razne načine, z otrobmi v usnjati vreči dobro zbršijo in v vrtečem se sodu tudi z otrobmi zlikajo. V papir jih vtikajo otroci, ki so tako vajeni, da jeden vtakne v jedni uri do 4800 iglic v papir.

Rog zvariti. Rog moremo variti ali „lotati“, kakor železo. To lastnost porabimo večinoma tedaj, kedar hočemo posamezne rožene ploče povečati. Ploče se vprežejo najprej v les (da se nam ne krivé), potem polože v vrelo vodo in končno se jim robovi, katere hočemo zvariti, prav skrbno osnažijo in ostržejo. Ko je rob tako pripravljen, se ne sme več prijeti s prstom ali s kako mastno tvarino. Oba roba staknemo skupaj, vlijemo nekoliko čiste vode vmes in jih denemo med vroče bakrene klešče ali v vročo stiskalnico. Klešče ali stiskalnica naj bode le toliko vroča, da lepo zarumeni papir. Ko se ohladi, položimo rog v mrzlo vodo in ga osnažimo.

Pokost (firnež) za gosli in sploh glasbeno orodje. Vzemi 16 delov šelaka, 32 delov sandaraka, 8 delov mastiksa, 8 delov elemija, 16 delov beneškega terpentina, 4 dele zmajeve krvi, 1 del orleana in 256 delov vinskega cveta.

Kmetijstvo.

O izbiranju prašičev za pleme.

Pred vsem morajo seveda živali, ki se odberó za pleme biti zdrave, in pa lepo raslega trupla. Imeti pa morajo tudi vse znamenja, po katerih se da sklepati na veliko rodovitnost.

Mrjasec mora biti pred vsem močne rasti, zadnji del ne sme biti slabši od sprednjega. Stegna morajo biti dobro razvita, ker dajo najboljše meso pri prašiči. Vsa spolovila morajo biti normalno razvita. Glava bodi lepa. Rivec ne sme biti nagubančen, pa tudi niti predolg niti prekratek in mora v ravni potezi držati se čela. Prsi naj bodo široke, truplo razmerno dolgo, hrbet raven. Z jedno besedo, vnanjost mrjaščeva mora biti lepa, ali vendar se mora že na prvi pogled poznati, da je samec. Biti mora pogumen in živ, pa ne hud.

Mnogi mislijo, da je mrjasec glavna stvar pri plemenjenju, in ne gledajo na to, kakšna svinja se izbere za pleme. V resnici je pa svinja še večjega pomena za pleme. Zaradi tega se pa mora ravno tako gledati, da se izbere v to dobra svinja.

Truplo njeno mora biti ravno tako normalno, kakor mrjaščevo, samo, da mora imeti lastnosti samice, ne sme biti torej preveč zavaljeno. Da tudi svinja mora biti popolnoma zdrava, še praviti ni treba. Glava mora biti lepa, rivec raven, ne predolg ne prekratek. Prsi naj bodo široke in prostorne, truplo razmerno, hrbet raven, zadnji del močen in širok, noge močne, da svinja mora nositi precejšnjo težo, ko je breja. Spolovila in sesci morajo biti pri svinji dobro razviti.

Če ima svinja več sescev, moramo pričakovati, da bode tudi imela več praset. Zaradi tega ni dobro za pleme izbirati svinj z maloštevilnimi sesci. Če ima svinja malo sescev tudi ni za pleme, ko bi sicer kazala rodovitnost, ker bi bila velika neprijetnost, ko bi le imela več praset nego sescev. Skušnja uči, da skoro ni mogoče izrediti več praset, nego ima svinja sescev.

Po skušnjah imajo večje vrste več praset nego manjše in so torej boljše za pleme. Večje vrste imajo povprek po devet, srednje po osem in manjše po sedem praset.

Sicer pa ni vse le od vrste odvisno, temveč so sploh nekatere svinje vsake vrste rodovitnejše od drugih. Svinje, ki se odlikujejo z rodovitnostjo in z obilim mlekom, je dobro obdržati dlje časa za pleme, ker se te lastnosti podedujejo.

Navadno doseže svinja popolno rodovitnost, še le, ko se drugi ali tretjkrat oprasi. Jednako rodovitna potem ostane do četrtega ali petega leta, potem pa rodovitnost pojema, zato je ni dobro dalje imeti za pleme, temveč naj se odebeli in zakolje. Le posebno dobre svinje se morejo še dalje časa imeti za pleme.

Poučni in zabavni del.

Tristoletnica rojstva J. A. Komenskega.

Redka so stoletja, ki bi porajala take duševne velikane, kakoršen je bil J. A. Komensky, čegar tristoletnico rojstva je proslavila v dan 28. marca t. l. vsa izobrazena Evropa a istotako tudi Amerika. Slovan Komensky bil je slovec reformator pedagogike, učenjak, ki je trdil, da se mora vzgoja naslanjati na naravni psihološki in fiziološki temelj ter da treba poučevati v materinskem jeziku.

Jan Amos Komensky se je rodil dné 28. marca 1592 v Nivnicah pri Ogerskem Brodu na Moravskem. Stariše je zgodaj izgubil ter tako v početku vžival slabo vzgojo. Še le v sedemnajstem letu vstopil je v latinske šole v Ivančicah. Po dokončani latinski šoli poslali so ga „Češki bratje“ — pripadal je njihovej sekti — v Herboru na Nasavsko in kasneje v Heidelberg na Badensko, kjer je študiral bogoslovje. Da bi svoje duševno obzorje razširil in dobil izkušenj, prepotoval je Holandsko in deloma Angleško. Ko se je vrnil v domovino, nastavljal ga je Karol Žerotinsky voditeljem šole, čeških bratov v Prerovem. Kasnje je bil nameščen v Fulneku kot šolski voditelj in pridigar. Po osodepolni belogorski bitki dné

8. novembra 1620, v katerej je izgubil svoje premoženje in pa dragoceno knjižnico, našel je zavetje pri Žerotinskem, toda kmalu je moral ostaviti ta gostoljubni dom svojega zaščitnika. Prognan iz domovine se naseli v Lešno na Poljskem. Leta 1642. poda se Komensky v Norkoping k. pl. Geeru, možu učenemu in bogatemu, kjer je pripravljaj svoje spise za izdajo. Ko so ga pa „češki bratje“ nekaj let kasneje izvolili svojim škofom povrne se v Lešno. Upal je, da se po končani 30letni vojski poda zopet v domovino svojo, toda Ferdinand II je strogo zabranil vrnitev „češkim bratom“. Pozneje je deloval na Švedskem in Ogerskem. V poljsko-švedski vojski, ki se je vnela 1655 leta izgubil je Komensky zopet vse svoje imetje in mnogo rokopisov.

Berač in uže 64 let star poda se v Hamburg in odtod v Amsterdam. Tu je izdal svoje spise, ki so brzo zasloveli mej izobraženim svetom ter so bili tudi kmalu razprodani. V dan 22. novembra 1670 zatisnil je svoje oči v Amsterdamu, telo njegovo pa so položili k večnemu počitku v cerkvi Naardenskej.

Znamenitejši njegovi spisi so: Pravila božje slov-nice, nepremagljivi grad ime Gospodovo, Metriško prepevanje Davidovih psalmov, Didactica magna, Labirint sveta in raj srca, Najnovejša metoda jezikov, Pansofija (vseveda kristjanska) in še mnogo drugih. Zadnje njegovo delo je: Unum necessarium (samo jedno je potrebno.)

Tristoletnico rojstva tega slovanskega veleuma poslavil ni le slovanski svet nego tudi druge narodnosti. Po vseh večjih mestih prirejali so se v dan 28. marca koncerti, predavanja, gledališčne predstave, vstanovljala se društva z imenom Komensky, ulice in predmestja mest krstila se na ime tega slovečega šolnika. Veliko tega, kar je zasnoval bistroumni Komensky, razvilo se je še le v poznejšem času in mnogo načelo velja še dandanes v različnih šolah celega civiliziranega sveta.

Čestitati se pač mora češkemu narodu iz katerega je izšla taka zvezda učenosti.

a. p.

Dopisi.

Iz Železnikov 14. marcija. (Raznoterosti.*) Praznik sv. Gregorija je po ljudskej prisloviči že prvi spomladanski dan. Ta dan imajo po stari pravljici naših ljudij tudi ptiči svojo svatbo ali „tičjo ohcet.“ Pa letos se je oboje prav slabo strinjalo z resnico. V predan sv. Gregorja je pretepal celi dan sneg kakor o sv. Tomažu. Hiše opasujejo visoki snežni nasipi. Včasih so o tem času poljedelci že kmetovali, — vsiluje se sedaj človeku nehotoma vprašanje: kdaj se bo letos to godilo? Dveh reči se je bati: ako bode sneg tajalo samo solnce, kdaj ga bode konec, ker se je včeraj zopet celi dan mlel iz višav; — ako pa pride hipoma topli jug, bati se je povodnji in velikih nesreč. — Nekaterim je pa sneg vendar koristil. Nakupičenega je bilo po naših hribih toliko lesovja, lubja in oglja, da vkljub dolgi zimi še zdaj ni vse izvoženo, in baje tudi še koj ne bo. Ker govorim o lesovju, bo gotovo beseda o pravem času, ako se pri tej stvari nekoliko dalje pomudim. V št. 38. „Slovenca“ t. l. prinesel je podlistek tudi sostavek: „Lakota na Ruskem.“ O tem spisu bi bilo

*) Zarad preoblega gradiva zakasnjeno. Dobro nam bo došlo obljubljeno. Op. vredn.

pač želeti, da bi ga brali in dobro si v spomin vtisnili poleg lastnikov gozdov tudi vsi merodajni krogi, ker pojasnuje, kak žalostne posledke ima pokončevanje gozdov. Sklep omenjenega sostavka glasil se je: Zaradi tega, rojaki, zabranjujmo pri nas z vsemi močmi pustošenje gozdov! Žali, da se ravno nasprotno godi. Že pred letmi je pisalec teh vrstic ravno tudi v „Novice“ pisal, da o tem času, ko se po Notranjskem in Primorskem trudijo oblasti in razumni posestniki zasaditi gozde, dela v naših krajih na stotine žag novi Kras. In kako pokončnejajo zadnji čas gozle v naših krajih! To je strahovito! V naši Selški dolini, nakupičenih je na tisoče in tisoče 2—3 sežnje dolgih četverorobnih lát. Kam se vse to izvažuje, ne vem; kar pa je lesa malo bolj debelega, in še ni lahko porabiti za žagovce, pa „vandra“ v papirnice. Ni še dolgo let od tega, odkar je nekega kmeta iz S., katere-mu se je očitalo da seka premlad les, gosposka kaznovala s prav občutnimi globami. On in človek, ki je ta les kupil, sta plačala kazni okoli 300 gld. Resnično neumevno je, kako pa da se zamore zdaj to trpeti, da se toliko mladičja pusti tebi nič meni nič posekati in tako rekoč zavreči. Na spodnjo stran naše doline je mnogo lesov že tako „jasnih“, da bi bilo pri kakih večjih požarih resnično vprašati: kje se bo pa vzela stavbeni les? Ne trdim, da ni še dobrih, varčnih gospodarjev, ki vedo ceniti vrednost in znamenitost gozdov; prav veliko pa jih je, ki mislijo in ravna po besedah dolgočuhana: Trava rasti ali ne rasti, kadar mene ne bo.

Influenca je tudi v našem kralji marsikaterega položila v posteljo; hvala Bogu, da pa v grob nobenega

O tej priliki naj omenjam še nekega tukajšnjega ljudskega običaja, o katerem ne vem, ali je drugje tudi v navadi, ali ne. Na sv. Gregorja večer vržejo luč v vodo, — prav za prav namesto sv. Gregorja otroci to store. To pomenja, da roko-delci, n. pr. krojači, čevljarji in šivilje, ki hodijo po hišah na delo, ali kakor tu pravimo: „v štero“, odslej ne delajo več pri luči, ampak dokler jim sveti dan. Zvršuje se običaj nekako tako, kakor razsvitlujejo včasih bledsko jezero. Na malo desko se naloži smola, ki se zažge in spusti po vodi.

K sklepu naj omenjam še letošnjega vojaškega nabora, ki se je za naš okraj vršil pretekli teden v Škofji Loki. Tukajšnje fante so imeli včasih za prav slabe in nesposobne za vojake. Letos je bilo tukajšnjih vojakov potrjenih deset, ki pa brž ko ne še niso vsi, ker jih biva še nekaj prav krepkih na tujem. Za občino, ki ima po zadnjem ljud. štetju s ptujci vred le 1058 prebivalcev, to gotovo ni majhno število.

J. L.

Novice.

Deželni zbor kranjski.

V peti seji dne 17. marcija izroči se najprve več došlih prošenj dotičnim odsekom, se izvoli iz vrste velicij posestnikov deželnega odbornika namestnikom posl. Alfons Wurzbach, na to pa poročajo v imenu upravnega odseka: 1.) Posl. dr. Papež o uravnavi potoka Mirne ter nasvetuje poseben načrt zakona po katerem se dežela zavezuje Mirno uravnati pod tem pogojem da država pripomore s petdesetimi odstotki na 140.000 gld. proračunjene potrebščine torej z doneskom 70.000 gld.; in da udeleženci pri tem dajo dvajset odstotkov, toraj, 28.000 gld. od katere svote pride 22.000 gld. na neposredno udeležene zemljiške posestnike, 3000 gld. na udeležene občine in 3000 gld. na okrajni cestni odbor mokronoški. Načrt zakona se vzpsrejme. 2.) Posl. Povše o § 3. letnega poročila deželnega odbora: Deželna kultura. Iz poročila mej drugim povzamemo, da je dežela dala za zgradbo potoka Trebiža 1000 gld., da je dognala obravnava glede poprave